

QUẢN LÝ CỘNG ĐỒNG VỀ NGUỒN NƯỚC

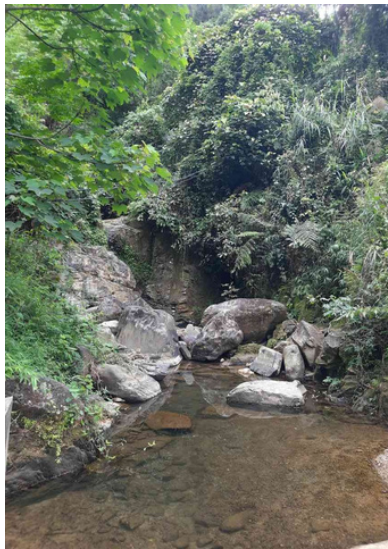
của dân tộc Thái ở xã Hạnh Sơn
Nghĩa Lộ, Yên Bái, Việt Nam

Tác giả: Lò Thị Nhiên

Cộng đồng người Thái

Dân tộc Thái là dân tộc thiểu số của Việt Nam, sống chủ yếu ở vùng núi Tây Bắc. Nền văn hóa của chúng tôi thể hiện rõ qua kiến trúc nhà sàn, các sản phẩm thủ công có những văn hoa tinh xảo và những câu chuyện truyền miệng. Người Thái có tiếng nói và chữ viết riêng. Hiện nay, cộng đồng người Thái ở xã Hạnh Sơn sống quần cư bên dòng suối Nậm Thìa, nằm trong lòng thung lũng Mường Lò, ở thị xã Nghĩa Lộ, tỉnh Yên Bái. Nơi đây, người Thái chúng tôi canh tác nông nghiệp lúa nước chủ yếu dựa vào thiên nhiên.

Nước đầu nguồn

Nguồn nước

Ở xã Hạnh Sơn, 70% các hộ dân sử dụng nước máng lắn, khe, mố. Trước kia, người dân có tập quán đốt nương làm rẫy và chặt phá rừng nên không có nước sinh hoạt và trồng trọt. Có thời điểm, khoảng 50 ha ruộng lúa không nước để canh tác và 5 thôn/bản với hơn 600 hộ dân không có nước dùng sinh hoạt hàng ngày, người dân phải đi gánh và lấy nước ở các thôn khác rất vất vả.

Nhà sàn đặc trưng của người Thái

Tổ bảo vệ rừng và nguồn nước

Trước những khó khăn và cấp bách của thiếu nước và nhận thức được việc phải bảo vệ nguồn nước, người dân và chính quyền đã thống nhất bàn bạc để đưa việc bảo vệ rừng và bảo vệ nguồn nước vào các quy ước, hương ước thôn, bản và qui định của xã. Một loạt các quy định bao gồm: không được chặt phá rừng, không được phun thuốc diệt cỏ trên đầu nguồn nước, không được phá hoại nguồn nước. Đi kèm là các quy chế xử phạt nếu vi phạm và bắt được, ví dụ: chặt một cây tươi phạt 300.000 VNĐ, chặt một ngọn măng là 50.000 VNĐ.

Từ đó chúng tôi đã thành lập các tổ tự quản bảo vệ rừng và nguồn nước, gồm những người có uy tín trong thôn, bản, trưởng bản là người đứng đầu và thành viên tổ luôn có phụ nữ.

Các tổ có trách nhiệm tuyên truyền, vận động, tìm nguồn nước, hướng dẫn cho người dân, cách lấy nước, dẫn nước từ các khe, mố nước về gia đình để sinh hoạt.

Tổ bảo vệ rừng và nguồn nước đi tuần tra

Giải pháp dẫn nước sinh hoạt

Trước kia các hộ gia đình tự tìm khe, mó nước để sử dụng và dẫn nước máng lần bằng các ống tre, nứa, không được bền và hay bị phá hoại. Từ khi thành lập các tổ tự quản về bảo vệ rừng và nguồn nước, tổ chức tuyên truyền, vận động, hướng dẫn người dân. Hiện, khoảng 10 đến 20 hộ sẽ chung nhau một mó nước và mua đường dây ống dẫn nước bằng nhựa, đào đường chôn ống nước, để dẫn nước về từng hộ gia đình, chứa nước bằng bể xây, hoặc téc nước phục vụ sinh hoạt hàng ngày. Hàng tháng, các hộ sẽ luân phiên nhau đi kiểm tra và xử lý dọn dẹp vệ sinh nguồn nước của mình.

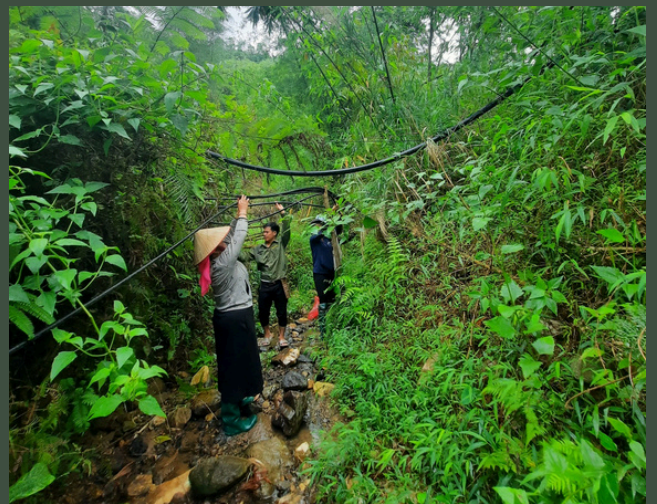
Các hộ dân cùng nhau góp sức làm đường dẫn nước chung mới

Trong tất cả các hoạt động, phụ nữ Hạnh Sơn luôn tham gia rất tích cực, là nguồn lực chính, không quản ngại vất vả, khó khăn, không phân biệt vai trò giới vì lợi ích của chung và của gia đình.

Bảo vệ nguồn nước sinh hoạt

Hộ dân định kỳ đi kiểm tra, bảo vệ nguồn nước và đường dẫn nước

Giải pháp dẫn nước sản xuất

Để có nguồn nước phục vụ cho hơn 50 ha canh tác lúa, UBND xã đã có chủ trương xây dựng kênh mương nội đồng bằng bê tông hóa với phương án nhà nước và nhân dân cùng làm. UBND xã hỗ trợ xi măng, nhân dân đóng góp cát, sỏi và công lao động để thực hiện. Các tổ tự quản về bảo vệ rừng và nguồn nước sẽ phối hợp cùng với cán bộ xã xuống từng thôn, bản để tuyên truyền vận động nhân dân đóng góp tiền mua cát sỏi và công lao động để xây dựng kênh mương dẫn nước về phục vụ cho việc sản xuất lúa và hoa màu. Công tác vận động mới đầu cũng rất khó khăn, tuy nhiên sau khi người dân được nghe và giải thích về lợi ích khi xây dựng kênh mương thì đã ủng hộ. Hiện nay trong toàn xã chúng tôi, trên 60% các cánh đồng đã có kênh mương nội đồng được bê tông hóa.

Họp tuyên truyền vận động nhân dân xây kênh mương

Người dân bỏ sức lao động và đóng góp tiền mua cát sỏi xây kênh mương

Từ khi xây dựng được kênh mương dẫn nước về cho sản xuất, người dân của chúng tôi đã có nước để cấy lúa, có thóc, gạo để phục vụ bữa ăn hàng ngày, cũng như phục vụ chăn nuôi. Đời sống kinh tế được cải thiện rất nhiều nhờ vào việc chúng tôi giữ và bảo vệ nguồn nước của mình và việc tuyên truyền và hành động, ý thức của người dân về tài nguyên Nước đối với đời sống.

Giới thiệu về tác giả

“Người phụ nữ Thái chúng tôi dạy con về giá trị của rừng và nước bằng các câu ca dao “Sống rừng nuôi, chết rừng chôn”; “Ai năng ra sông, suối thì biết nhiều loại cá”; “Ai năng ra đồng thì biết nhiều giống lúa”; “Ai năng vào rừng thì biết nhiều loại thú”; “Rau, măng, củi có ở trong rừng”. Phụ nữ là những người lựa chọn không nên chặt cây gì, nên trồng loại cây gì trong rừng; Mỏ nước nào sạch dùng được và không dùng được. Người phụ nữ Thái chúng tôi luôn tham gia hầu hết tất cả các hoạt động trong gia đình và xã hội.”

Lò Thị Nhiên hiện là Chủ tịch Hội Phụ nữ xã Hạnh Sơn, thị xã Nghĩa Lộ, tỉnh Yên Bái. Là người lãnh đạo năng động, đầy nghị lực, Nhiên là đầu tàu trong mọi hoạt động của chị em phụ nữ xã. Năm 2022, chị cùng với 10 phụ nữ khác trong xã tham gia Dự án Phụ nữ Kể chuyện cùng với Sáng kiến Phát triển Mở Việt Nam. Nhiên và các chị em trong xã đã sáng tạo và chia sẻ những câu chuyện độc đáo về văn hóa, dân tộc và bản sắc của người Thái đen ở khu vực Mường Lò, thông qua góc nhìn của những người trong cuộc .